

Caser 'casolà, afectat d'estar-se a casa' [JRoiç, *Spill*, v. 573]. *Casera*: les *-eres* a Peníscola eren unes cases fetes dins la vila per a alberg de tropes (1961); a les Illes pronunciat generalment *kæ̀ra* (Fornalutx, Sòller, Manacor, *BDLC* iv, 293): 'rusc' mall. (descriu, *BDLC* 5 iv, 346); en una rondalla recollida per AMAlcover (però que aquest decidí no publicar per impia): «li pren es cap de mort, d'amagat; el du davant *caera* de beiges; n'hi fa entrar; com el tengué ple, tapa forats, amb fang ---» (F. de B. Moll, *Hom. Serra Ràfols*, p. 44); *una kæ̀ra* 'funda feta amb canyes per defensar les oliveres de les ovelles', Sòller, 1953; igual descriu l'Arxiduc Ll. Salvador (II, 362) el menorquí *cayeras*, parlant de diversos arbres i diverses classes de bestiar.

Caseria 'la massa de les cases d'una població': «mitja hora después se passa per tota la blanca *caseria* de la vila de Canet ab alguns torreons y un fortí a sa eixida», «Tarragona --- vuy dia és molt reduhida en *caseria* y curta sa població», B. de Maldà (*Excursions*, pp. 78, 50), «els amenos terrenos --- d'Horta, amb tanta *caseria* ---», id. (*Coll. B. Vida*, 233); avui amb aquest sentit està més afermat l'ús del masculí *caseriu*, que em sembla poc genuí amb el valor del cast. *caserio*, el qual és preferible reservar per al nostre mot genuí, o sigui un *veínat* (o un *llogaret* potser, almenys en certes comarques); he vist usat *caseriu* amb aquest valor en els volums de la *Geografia General* de Soler Sabarís, Pau Vila, J. Iglésies (i particularment en les llegendes de llurs excel·lents fotografies i gravats esquemàtics el mot és necessari, i sovint usat amb utilitat manifesta en frases com «el *caseriu* de tal o tal vila vist des de ---»); ja ho escrivia així Coromines, en *L'Aplec de Sant Pau* (*Diaris i Records* II, § 259, 26-viii-1926) parlant de les cases de Sant Pol vist de dins estant. A la vall de Xàtiva dels veïnadets que estan escampats per la gran vall de Bixquert en diuen *caseries* (1962), mot ja usat per Verdaguier (*Carnigó* v) i en doc. val. de 1630.

Caseta [JRoiç, *Spill*, v. 7471, com a dim. de *casa*]; 'ventricle, circumvolució', al mig de la terminologia anatòmica cardíaca: «les *casetes* del cor y cervell: ventriculi cordi et cerebri», OPou, *ThPn.*, 252; *+case:ó* aplicat a edificis moderns val. «allò... és un *case:ó* ---», Aldaia, 1962 (cf. arag. *caseton* «caseta»).

Casino, pres de l'it. *casino*.

Casual m. 'casal, casa gran, baluerna de casa': «una tortuga un dia, encontrant una llebre, / li diu —¿Te vols jugar un tros de romaní / que si no fos fem, tots dos, a nos desconseguir / antes de tu seré en aquell roure, allí? / —Com, com —diu l'orellut— mes --- que vénes boja, belleu? / Veiam! com me vols tenir peu / amb aqueix *casual* que rossegues, pobrassa?», Saisset (*Catalanades*, 221): ho sento en el Ross., Aspres i Conflent: «Sant Bartomeu és un gros *kazuál*», Mosset; «el molí ja no hi és, mes encara hi ha el *casual*», Tresserra, i semblantment a Banyuls dels Aspres i Castellrosselló, mentre que a Torrelles de la Salanca, en forma més laxa, ho estenen a tota edificació: «els *kazuáls* se fan pas ambe cairós, ara» (1959-60); formació singular que no basta donar com a deriv. de

casa, i tampoc no crec que pugui ser l'adjectiu *casual* 'de cas, per atzar' descarrilat cap a la família de *casa* (que és al que ens comprometria l'ortografia *casual* adoptada per *AlcM*); potser formació calcada de la de

MANSUARIUS > *masover*, *masoveria*.
Casolà adj. 'que sol restar a casa, que s'hi complau' [Eiximenis], deriv. de CASÜLA 'cabaneta'; avui de vegades atenuat en 'domèstic, amansit': «els animals *casolans*», MGadea (*T. del Xè III*, 5), *clap casolà* 'mena de pollancre' a Cardós (Estao, 1934); ribag. *kazolá* 'cabaler, fadrister' que sento molt per la banda de Montanyana, Sopeira, etc.; *Ca del Casolà de Bernat* m'expliquen a Areny que és, a Sobrecastell, al costat de *Ca de Bernat* i edificat per un casolà o cabaler que va fer-se la casa vora la casa pairal, de l'hereu (1957). A Menorca ve a ser un equivalent de 'masover, l'amo En ---', i si no m'enganyo és principalment un terme de Llevant de l'illa: «a Binicalaf hi ha dos *kazoláns*» (St. Climent de Mussuptà); *Casolans de Sa Forana* mapa Masc. 11D11, 11F12, per on es veu que hi ha tendència a «congelar-lo» com a NL de la possessioneta que sovint es forma entorn d'una habitança de casolà o casolans: a Lluçmaçanes «Villa-Marcos és un *kazolá*» (1964); *casolaneria*, *casolanisme*.

Agrupo a continuació els diversos derivats que signifiquen 'casinyot, caseta insignificant, pobra'. *Casot* [1602, «bona consistència --- en la vinya --- y una terra --- y un *casot*» a Saurí, capbreu de J. Lluís Pallarès, fº 80r]; vivíssim a la Plana del Rosselló i Alberes: a St. Julià d'Albera «hi ha dos *casots* en el Mas Julià que en diuen *Els Masos*»; foto d'un *casot*, caseta mísera de dos pisets amb dues finestres, al mig de les vinyes de Cornellà de la Ribera, «L'Indépendant», 24-xi-1959. *Casinyot* [Verdaguer; avui sobretot terme de la zona Vic-Figueres: «al costat del Molí Nou hi ha tres o quatre *kazinyóts*», Rupit, 1935] «el trabucaire --- cobrà 'l rescat d'En Cruells de Bigues, al qui portava ja pres des de quan la corria per Collsacabra: l'operació se féu en el *casinyot* de sobre del pont de Valentí», MVayreda (*Puny.* XVI, 253., 198), «sobre el riu Llobregat vaig parar-me en un petit *casinyot* per pendre un guia que m'ensenyés un gual», id. (*Carlinada* XII, p. 1992). *+Casipa* eiv. 'cabana, caseta': «dorm a sa *kazíp* que hi ha cap dalt de Sa Talaià», Sant Josep (1963); recorda fortament el port. *casebre* 'caseta rústica', 'casa modesta en les serres', oc. ant. *casibla* i l'it. *casipola* (per al qual veg. infra *casup*, *-upa*): si l'it. postula un *CASUPULA (cf. fr. *chassuble* 'casulla de prevère')³ a Portugal i a Eivissa es podria tractar d'una supervivència mossàrab: com ara *CASIPULA pronunciat *kazébrá* pels moriscos del Ribatejo a l'Algarve (a Eivissa una forma no diminutiva i no arabitzada). «Lo *casup* del Geperut» com a NL ross. (Clairà, a. 1345, *InvLC*).

Dins el conjunt del País Valencià la forma més corrent és *kazúpa*, que se sent pertot, almenys a muntanya, des del Matarranya fins a Benicadell-Mariola: «allò no és més que una *casupa*», Sorita; «aquella *kazupéta* xiquiniua» a Portell de Morella, i a un altre poble del Maestrat central (1961), «allà hi ha una